Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Цана асобнага нумару 20 грош.

ЖЫЦЬЦЁ БЕЛАРУСА

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12 — 6. (Wilenska 12. m. 6).

Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзен. Адміністр. ад 9 да 3

Падпіска на адзін месяц з дастаукай да хаты 2 зл. Для заграніцы удвая даражэй.

Перамена адрэса 30 грошы.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 гр., за радок пэтыту ў 1 шп.

№. 17. Вільня, Серада, 4-га лістапада 1925 г. Год I.

Дзяржавы і народы.

Мы ўжо ня раз адзначалі, што Ліга Народаў—гэта ёсьць саюз зусім *не народаў*, а *дзяржаў*, ды прысвоіла сабе зусім няправільны назоў. Дзяржавы—сябры Лігі — крывадушна гаворыць аб „волі і брацтве народаў“, хаця адначасна самі ўціскаюць захопленыя пад іхнюю ўладу „недзяржаўныя“ нацыі.

Апошнія выпадкі на палітычным небасхіле зьяўляюцца яркім доказам гэтае крывадушнасьці і падвойнае маралі валадароў гэтага сьвету.

Калі на Балканах, здаўна пагражаўшых і пагражаючых сяньня сусьветнаму міру (стуль-ж пачалася і сусьветная вайна!), пачаўся грэцка-баўгарскі канфлікт, ад якога мог-бы перакінуцца ізноў ваенны пажар у Эўропу,—дык Францыя ў асобе Брыяна знайшла спосаб зьліквідаваць гэны канфлікт. Брыян ураз-жа склікаў у Парыж Раду Лігі Народаў, і пад пагрозай апошняе грэцкія войскі былі прымушаны пакінуць сваю безбаронную ахвяру.

Але адначасна з гэтым тая-ж „дэмакратычная і свабодалюбівая“ Францыя ўчыніла рэч, якая на вечныя часы пакрые яе чорнай плямай ганьбы. Іменна, калі ў Дамаску (ў Сірыі) выбухнула паўстаньне тамтэйшага насяленьня проці францускага панаваньня, у часе якога згінула каля ста францускіх жаўнераў, дык „герой“ сусьветнае вайны генарал Сарай загадаў сваей артылерыі *граміць места з гармат, нікога не шкадуючы — ні старых, ні малых*. Францускія газэты пішуць, што пры гэтым згінула каля 2,000 душ пад руінамі збомбардаваных дамоў. Але трэба думаць, што лічба ахвяр францускага „геройства“—значна большая....

Прыпамінаюцца цяпер усе гэныя слушныя закіды немцам, робленыя ім у часе сусьветнае вайны за разгром Лювэну ў Бэльгіі, Каліша ў Польшчы і чысьленых мест і мястэчак у Францыі. Тады Францыя ня мела даволі вострых слоў, каб высказаць сваё абурэньне паступкамі „нямецкіх варвараў“. А цяпер гэтая самая Францыя, якая яшчэ не перастае завочна судзіць гэных „нямецкіх варвараў“, прыгаварываючы іншых з нямецкіх камандзераў на сьмерць, — гэтая самая Францыя выперадзіла тых, каго была выгнала з сям'і культурных народаў....

І ня знойдзецца дзяржавы, якая запратэставала-бы проці агіднага паступку француаў. А Ліга „Народаў“ і ня думае нават зьбірацца ў абароне *народу*, апеку над якім сама-ж яна дала свайму сябру — Францыі.... Бо—справа тут ідзе *іменна аб народ, а не аб дзяржаву*,—аб народ, які ня мае свайго прадстаўніка ў Лізе!

Ніжэй мы падаем падробную справаздачу аб кангрэсе нацыянальных меншасьцяў дзяржаў Эўропы. Як відаць з рэзалюцыяў кангрэсу, аўтары іх спадзяюцца, што Ліга Народаў захоча і здолее разьвязаць проблему нацыянальных меншасьцяў у духу прынятых і абвешчаных самой Лігай і кангрэсам рэзалюцыяў.

Але-ж у Лізе Народаў, да якой звараечацца кангрэс, першую скрыпку іграе—Францыя, тая Францыя, якая справу падлягаючых ёй друзаў у Сірыі разьвязала крывавым загадам генарала Сарайя... Дык трэба быць хіба вельмі ўжо наіўным, каб верыць, што Францыя дапусьце інтэрвэнцыю Лігі ў справы яе калегаў—дзяржаў, якія так сама, як яна, „валадаюць“ жывымі народамі....

Дарэмныя спадзяваньні! Ліга, якая зьяўляецца „акцыйным таварыствам дзяржаў, пануючых над народамі“, ня можа даць волі тым, над кім пануе і.... *хоча далей панаваць*!

Першы кангрэс нацыянальных меншасьцяў Эўропы у Жэневе.

Склад кангрэсу.

Як мы паведамлялі, у Жэневе 14 і 15 кастрычніка адбываўся кангрэс прадстаўнікоў „з'арганізаваных нацыянальных меншасьцяў эўрапэйскіх гаспадарстваў. У кангрэсе прынялі ўчасьце: прадстаўнікі **беларускае**, **украінскае** і **літоўскае** нацыянальнасьці з-пад Польшчы, **жыдоўскае**—з-пад Польшчы, Літвы, Латвіі і Чэхаславакіі, **нямецкае**—з-пад Польшчы, Чэхаславакіі, Румыніі, Вэнгрыі, Югаславіі, Латвіі, Італіі, Даніі і Эстоніі, **вэнгерскае** (мадзяраў)—з-пад Чэхаславакіі, Югаславіі і Румыніі, **польскае**—з-пад Нямеччыны, Чэхаславакіі, Латвіі і Літвы, **словенскае** — з-пад Італіі і Аўстрыі, **расейскае**—з-пад Эстоніі, **сэрба-лужыцкае** (вэндаў)—з-пад Нямеччыны, **карпатарусаў**—з-пад Чэхаславакіі, **данскае**—з-пад Нямеччыны і **швэдзкае** — з-пад Эстоніі. Пераважалі сябры парлямантаў пералічаных гаспадарстваў.

Канфлікт.

На ўступной нарадзе, як мы ўжо пісалі ў папярэднім нумары, выявілася паважнае разыходжаньне паміж прадстаўнікамі **тэрыторыяльных** нацыянальнасьцяў (якія ўваходзяць у склад чужых дзяржаў разам з сваей нацыянальнай тэрыторыяй) і прадстаўнікамі меншасьцяў, **рассеяных на чужой нацыянальнай тэрыторыі**. Гэтак, прадстаўнікі беларусаў, украінцаў і літвіноў з-пад Польшчы дамагаліся пашырэньня праграмы нарад, проці чаго былі прадстаўнікі нетэрыторыяльных нацыянальнасьцяў. Дзеля гэтага прадстаўнікі сказаных нацыянальнасьцяў прымалі ў кангрэсе ўчасьце толькі, як наглядчыкі.

Калі быў адкрыты афіцыяльны кангрэс, дык перад усім адбыліся выбары прэзыдыуму, у склад якога былі выбраны: словенец з Італіі д-р Вільфан (старшыня кангрэсу), адзін немец, адзін паляк, жыд, мадзяр, ды па адным беларус (пас. Ярэміч) і украінец (пас. Васыльчук). Аднак, апошнія два адмовіліся ўвайсьці ў склад прэзыдыуму дзеля вышэйсказанае прычы.

Прамова пасла Ярэміча.

Ад імя абедзьвюх нацыянальнасьцяў прамовіў **пабеларуску** пас. Ярэміч, які сказаў:

Высокі Кангрэсе!

Мы, прадстаўнікі Беларускага і Украінскага Народу, прыехалі сюды, на гэты вялікі кангрэс, з тэю мэтаю, што тут будзе паложаны першы камень пад фундамант разьвязкі вялікага пытаньня ў Эўропе, гэта — пытаньня аб нацыянальных меншасьцях. Аднак, ініцыятары кангрэсу паднясьлі нам праграму дужа вузкую, бо трактуючую толькі аб культурна-нацыянальнай персанальнай аўтаноміі.

Мы, прадстаўнікі Беларускага і Украінскага народу, сцьвярджаем: што Беларускі і Украінскі народ жыве на сваіх адвечных землях зьбітай масай і становіць ня меншасьць, а большасьць, і што культурна-нацыянальная персанальная аўтаномія здаволіць народу нашага ня можа.

Бяручы гэта пад увагу, мы ўчора ўнясьлі прапазіцыю аб пашырэньні дыскусіі на тэму самаазначэньня народаў, а таксама, каб тут можна было гаварыць аб кожнай нацыі паасобку.

Аднак, на канфэрэнцыі наша прапазіцыя была няпрынята.

Дзеля гэтага, мы ня можам увайсьці ў склад прэзыдыуму, а таксама ня можам браць, як актыўныя прадстаўнікі, удзелу ў нарадах Кангрэсу, і пазастаёмся, як сьведкі, жадаючы Кангрэсу, хоць і ў вузкіх яго рамках, пазытыўнай працы.

Пасьля гэтае прамовы украінскай сэнатаркай Левчанівськай была прачытана ў нямецкай мове дэклярацыя ад імя беларусаў і ўкраінцаў, у якой зьмешчаны высказаныя паслом Ярэмічам думкі.

Становішча літвіноў.

Прадстаўнік літвіноў з-пад Польшчы, кс. Заёнчкоўскі, зрабіў заяву, у істоце сваей аналягічную з беларуска-ўкраінскай, адзначыўшы таксама, што чыннага ўчасьця ў кангрэсе браць ня будзе і астанецца на ім толькі дзеля інфармацыі.

Выступленьне палякоў.

Прадстаўнік палякоў з-пад Нямеччыны, граф Сераковскі, запрапанаваў, каб дэклярацыя беларусаў і ўкраінцаў ня была запісана ў пратакол кангрэсу. Выступленьне гэтае выклікала агульнае недаўменьне. Прапазіцыя графа Сераковскага кангрэсам была адкінута.

Галоўныя рэзалюцыі.

Вось галоўныя рэзалюцыі кангрэсу:

1) Свабода нацыянальнае культуры, як і воля веры, зьяўляецца духовым дабром цывілізованага сьвету. Гэты міжнародавы этычны прынцып мусіць знайсьці сваё выражэньне і зьдзейсьненьне ў позытыўных праўных нормах. У мысьль гэтага кожная дзяржава, у межах якое жывуць другія нацыянальныя групы, мусіць быць абязана забясьпечыць сваім нацыянальным згуртаваньням свабоду культурнага і эканамічнага разьвіцьця, а сябрам іх — неабмяжованае карыстаньне з усіх іх грамадзкіх правоў. Прызнаньне і правядзеньне на дзеле гэтых прынцыпаў прадстаўляе галоўны варунак паразуменьня між народамі і гэтым самым гарантыю міру ў Эўропе.

2) У дзяржавах Эўропы, у межах якіх знаходзяцца другія нацыянальныя групы, кожная нацыянальная група павінна мець права на захаваньне і разьвіцьцё сваей нацыянальнай індывідуальнасьці праз свае арганізацыі, утвораныя на падставе публічнага права, — залежна ад абставінаў, тэрыторыяльна ці пэрсанальна. На пагляд дэлегатаў, гэтае права на аўтаномію прадстаўляе шлях, на якім магчыма лёяльнае супрацоўніцтва без канфліктаў усіх—меншасьцяў і большасьцяў—у сказаных дзяржавах, а такжа паляпшэньне адносінаў паміж народамі Эўропы.

3) У трэцяй рэзалюцыі кангрэс зварачаецца да Лігі Народаў, заяўляючы, што мір у Эўропе магчымы толькі ў прыпадку запраўднае згоды між народамі і вырашэньня нацыянальных проблемаў у дўху вышэйпададзеных рэзалюцыяў.

4) Урэшце, кангрэс высказывае падзяку тым міжнародавым арганізацыям, якія працуюць над разьвязаньнем проблемы аб нацыянальных меншасьцях.

Скліканьне новага кангрэсу.

Як у нас ужо пісалася, кангрэс даручыў свайму прэзыдыуму склікаць новы кангрэс нацыянальных меншасьцяў Эўропы. Пры гэтым пастаноўлена, што, хаця беларусы і ўкраінцы адмовіліся ўвайсьці ў склад прэзыдыуму, якому кангрэс пасьля даручыў падгатаваць скліканьне новага кангрэсу, аднак, каб гэтыя дзьве нацыянальнасьці маглі ў ім прыняць чыннае ўчасьце, мейсцы іх у прэзыдыуме захоўваюцца, і яны здолеюць пашырыць праграму кангрэсу ў пажаданым для іх кірунку.

Сойм.

З вастрожнае камісіі Сойму.

На паседжаньні вастрожнае камісіі 29 кастрычніка дэп. Ярэміч запрапанаваў прыняць гэткую рэзалюцыю:

„Камісія прыйшла да пераканаўня, што ў паліцэйска-сьледчых арыштах пануе сыстэма біцьця дзеля вырываньня паказаньняў, а такжа нялюдзкага катаваньня і агіднага зьдзеку. Здараюцца выпадкі забойстваў“.

Рэзалюцыя, падтрыманая прадстаўнікамі пэпээсаў і жыдоў, была, аднак, адкінута правіцовай большасьцяй на чале з... панам Тугуттам! Дэп. Ярэміч падаў свой асобны пагляд (votum separatum).

ІНТЭРПЭЛЯЦЫЯ

паслоў з Беларускае Сялянска-Работніцкае Грамады і тав. да п. міністра ўнутраных спраў у справе **пагвалчэньня недатыкальнасьці пасольскае кватэры дзяржаўнай паліцыяй у Саколцы.**

Гвалчэньне пасольскае недатыкальнасьці дэпутатаў, якія належаць да партыяў, што шчыра стаяць на клясавым сялянска-работніцкім груньце і нядвузначна выяўляюць свае опозіцыйныя адносіны да абшарніцка-буржуазнага ўраду,—сталася ў „дэмакратычнай“ і аба-

пёртай на законнасьці“ польскай дзяржаве здаўна асьвячоным звычаем.

Адным з чысьленых доказаў гэтага зьяўляецца ніжэй пададзены факт, які здарыўся на фоне вобыскаў і арыштаў, масава робленых польскімі паліцэйскімі органамі на беларускіх землях.

Уначы з 14 на 15 верасьня с. г. ў Саколцы паліцыя ўвайшла ў памешканьне пры Фабрычнай вул. № 20, займанае паслом з Беларускае Сялянска-Работніцкае Грамады Валошыным, каб зрабіць тамака вобыск. Ня гледзячы на тое, што гаспадыня дому, пані Кастэцкая, сьцьвярдзіла, што кватэру гэную займае пасол, часова адсутны,—паліцыя зрабіла ў кватэры падробны вобыск. У часе вобыску паліцыя натрапіла на два чамаданы, належачыя такама да пасла Валошына. І ў гэтым выпадку гаспадыня папярэдзіла паліцыянтаў, што абодва чамаданы зьяўляюцца ўласнасьцяй пасла,—аднак іх апячаталі і забралі на пастарунак паліцыі.

Толькі назаўтрае патрэбавалі ад п. Кастэцкай, каб прыйшла на пастарунак забраць чамаданы. Калі гаспадыня адмовілася споўніць гэтае дамаганьне, дык цераз нейкі час іх аднесьлі ў кватэру арыштаваныя, якія знаходзіліся на паліцэйскім пастарунку.

Дзеля вышэйсказанага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. Міністра Унутраных спраў;

1) Ці ведамы яму апісаныя факты?—і

2) Ці маніцца п. Міністар пацягнуць да адказнасьці вінаватых у пагвалчэньні недатыкальнасьці пасольскага памяшчаньня?

Варшава, 20-га кастрычніка 1925 г.

Корфанты аб Грабскім.

Вельмі цікавыя рэвэляцыі зрабіў орган п. Корфантага („Rzeczpospolita“) аб тых „валютных штучках“, якія цішком робіць міністар фінансаў Грабскі, каб неяк утрымацца перад пагражаючым фінансавым крахам Польшчы.

Газэта п. Корфантага сцьвярджае, што Грабскі меў вялікі клопат з тым, каб заплаціць на 1 кастрычніка пэнсіі дзяржаўным урадоўцам... Злотых на гэта папросту не хапіла. Дык як-жа-ж п. Грабскі ўсё-ж такі здалеў зрабіць гэткі цуд? Вось у гэтым і ўвесь „сэкрэт“. Зроблена гэта было, як піша п. Корфанты, так.

Публічна было абвешчана, што наплыў падаткаў ідзе надспадзявана добра, дык грошаў у скарбе шмат... „Тымчасам гэта было ня так“... „На падставе зусім пэўных крыніц“ п. Корфанты ведае, што гэты новы чарговы „цуд над Віслай“ дакананы быў Грабскім „з помачай чарадзейскай штучкі“. „Гэтай чарадзейскай штучкай было тое, што грошы былі зроблены“.. Як сьцьвярджаў у свой час і „Kur. Polski“ (мы так сама пісалі аб гэтым), урад нарабіў так званага білёну (незабясьпечаных фондамі Польскага Банку грошаў — папера і манэт) на найбольшую суму, якая толькі дапушчана статутам Польскага Банку,—па 12 злот. на кожнага жыхара Польшчы, або больш як на 320 міліёнаў злотых усяго... Гэта-б яшчэ нічога: зашмат, але, раз прадбачана статутам Банку, і трэба дазарэзу, дык няма чаго... Але канкурэнт Грабскага—на становішча міністра фінансаў Корфанты даведаўся аб нечым яшчэ горшым, бо ўжо—нарушаючым гэны статут..—Справа ў тым, што, як і гэтых нованаробленых грошаў не хапіла, дык Грабскі папросту загадаў, каб.. рабілі яшчэ, ня лічучы тэй вельмі значнай колькасьці гэтага-ж білёну, якая ўжо была выпушчана ўрадам раней... Гэта-ж значыць ужо „рабіць грошы“ бяз ліку і без кантролю Банку...

Газэта слушна сцьвярджае, што гэтым крокам ураду ў Польшчы **распачалася ізноў запраўдная інфляцыя** (як у часы нябожчыцы маркі...).

Газэта абураецца на тое, што гэткім паступаньнем п. Грабскі і істнуючая на ўтрыманьні ўраду (амаль ня ўся) Польская прэса сьведама баламуціць насяленьне краю, гатуючы яму вельмі небясьпечныя неспадзяванкі—калі нарэшце ўжо ня можна будзе закрыць праўды міністэрскім „оптымізмам“...

Што гэтая інфляцыя, як і трэба было спадзявацца, панізіла курс злотага, ня гледзячы на тое, што на інфляцыю захварэла „скарбовая“ валюта („білеты здавковы“ і манэта), а ня злотыя Польскага Банку, якіх наадварот, што далей, то робіцца ўсё менш,—гэта мы ўжо ведаем з практыкі. Дык цікава—чаму-ж ад хворай неяк заразілася і быццам добрая валюта Польскага Банку,—той злоты, якога так беражэ п. Грабскі?

Прычына ў тым, што Грабскі быў змушаны, прынамся на ўнутраным рынку—у краі зраўняць грашовую сілу абедзьвюх валют Польшчы,—бо гэта-ж так: у Польшчы ёсьць ужо дзьве валюты,—адна Польскага Банку — забясьпечаная ў частцы (у якой, пабачым далей), і — валюта польскага скарбу, „забясьпечаная“... прымусовай сілай дзяржаўнага ўраду ў краі...

І вось найцікаўней, што, хаця п. Грабскі ў адным з сваіх апошніх экспозэ бажыўся, што ён ня дасьць Польскаму Банку спусьціць „пакрыцьцё“ польскага злотага ніжэй, як на 40 працэнтаў (гэта значыць: каб у Банку было заўсёды добрых заграні́чных валют не менш, як на 40 працэнтаў усяго ліку выпушчаных Банкам злотых) — цяпер толькі што газэты паведамілі, што польская валюта пакрыта ўжо не на 40 працэнтаў яе вартасьці, але толькі ўсяго на 28,8 працэнтаў.. Так прынамся сцьвярдзае „Walka Pracy“ (№ 4).

Вось простыя і беспасрэдныя вынікі ўсіх тых „чарадзейскіх штучак“ няўдалага п. прэм‘ера, адну з якіх расказаў нам п. Корфанты...

Трэба-ж нарэшце зразумець, што ніякімі „штучкамі“ не ашукаеш біржы, якая не патрабуе нават вочаў, каб бачыць усё, што нібы-то „тайна“ робіцца з грашамі тымі ці іншымі „чарадзеямі“...

Важнейшыя здарэньні.

У Польшчы.

Правал польска-літоўскіх перагавораў.

З Коўна перадаюць, што літоўская делегацыя для перагавораў з Польшчай вярнулася ў Коўна. Мін. замежных спраў Рэйніс прачытаў лекцыю аб люганскіх перагаворах і сказаў, што Літва ня выйшла з рамак клайпэдскай умовы.

Торговыя перагаворы Польшчы з Нямеччынай.

Перарваныя было перагаворы аб польска-нямецкай торговай умове ізноў маюць аднавіцца.

Ведама, што „з палітычных відаў“ Польшча парвала найкарысьнейшыя для яе эканамічныя зносіны з Нямеччынай, у выніку чаго сьмяротна заваструўся гаспадарчы крызіс у Польшчы і—паляцеў яе злоты...

І вось, толькі цяпер польскі ўрад „зразумеў“ нарэшце ўсё зробленае ім краю зло і—пайшоў на ўступкі Нямеччыне.

Перад усім здаволены першы ўступны варунак нямецкага ураду: прыпынены высяленьні нямецкіх оптантаў (грамадзян) з Польшчы, чаго рашуча адмаўляў тады Грабскі—пад націскам разласаваных на нямецкія маемасьці пазначыкаў і паморцаў.

За першай уступкай пойдуць і далейшыя. Але, каб прыкрыць сумную для польскай „пыхі“ праўду паражэньня ў гаспадарчай вайне, пан Скшыньскі гучна заявіў, быццам „лагодныя настроі“ (фактычна—капітуляцыя!) Польшчы адносна да Нямеччыны—„рэзультат супольнага паразуменьня дзяржаў у Лёкарно“.

Хай будзе і так, толькі-б мы мелі таньнейшыя і лепшыя тавары з Нямеччыны!

Гандаль з С. С. Р. Р.

У працягу верасьня 1925 г. з С. С. Р. Р. прывезена ў Польшчу: 518 вагонаў руды; 22 ваг. рыбы; 15 ваг. антрацыту; 15 ваг. розных грузаў; 4 ваг. шчаціны; 12 ваг. машынных колаў; 5 ваг. кавуноў. Разам 591 ваг.

Выслана з Польшчы ў С. С. Р. Р. 76 ваг. шоўку; 61 ваг. эмальёванага судзьдзя; 29 ваг. розн. груз.; 22 ваг. мануфактуры, 16 ваг. зямляроб. інвэнтару; 9 ваг. цынку. Разам 212 ваг.

Правэзьлі праз Польшчу: з С. С. Р. Р. 639 ваг.; у С. С. Р. Р. 462 ваг. Разам з С. С. Р. Р. 1230 ваг., у С. С. Р. Р. 674 ваг.

Заграніцай.

Сьмерць Фрунзэ.

Памёр галоўнакамандуючы ўсіх аружных сіл СССР, Фрунзэ.

„СЫМОН МУЗЫКА“.

(Гл. пачатак у № 16).

Калі — пасьля расстаньня з любай дзяўчынкай — Сымон ігрой сваей аблягчаў сабе душу ў лясной глушы, яго пачуў паляваўшы тамака пан —князь і зразу ацаніў, які талент крыецца ў гэным „абарванцу“. Князь узяў яго ў свой палац, манючыся ўзгадаваць яго на вялікага артыста.

Нязвычайна цікавы з псыхалягічнага боку перажываньні Сымона ў панскім палацу. З дзяцьмі, узятымі „на кухню“ з ласкі паноў, звычайна робіцца тое, што яны вырастаюць на панскіх падлізьнікаў, губляючы свой чалавечы абраз і чалавечую душу. Але жыцьцё сярод панскага лякайства не апаганіла Сымонавае душы: наадварот, тут хлопчык пазнаў і ацаніў сваю былую волю, зьвязаную цяпер чужой воляй, тут ён дасьпеў і сацыяльна, гледзячы на роскаш панскага жыцьця і раўнуючы яго з жыцьцём працоўнага народу. І цесна яму зрабілася ў панскім палацу, дзе сустрэў ён толькі адну спагадную душу ў асобе старога лясьніка, дажываўшага — за ўратаваньне пана ад сьмерці — век свой на „ласкавым хлебе“. І смуга, і старога ў роўнай меры вабіць вольнае жыцьцё у палёх і лясох, і абодвух іх давяць панурыя муры палацу, у якім, паводле народнае легенды, пры закладзінах іх замуроўвалі жывых людзей, каб муры трывалі вечна...

Тры гады пражыў Сымон у панскім палацу. Сьпярша пан быў ласкавы да яго, і Сымону ўжо рысавалася недасяжнае шчасьце: навучыцца нотаў, ды іграць з нотаў і замацоўваць пры іх помачы тыя ўласныя імпровізацыі, якія Колас перакazывае такімі мастацкімі славамі і абразамі. Але шчасьце гэтае разьвеялася, як дым —як „панская ласка“ наагул: раз, калі ў пана былі госьці, і ён, успомніўшы пра Сымонку, задэманстраваў ім нашага вясковага „вундэркінда“ (цудоўнае дзіця),— Сымон, на пытаньне, які зьмест мае яго ігра, адказаў такое, што было дужа не да спадобы і пану, і яго госьцям. Сымон выказаў ўсё гора і тугу свайго народу, а закончыў такім зваротам да пана:

Ой, вялікая воля княжа:
Тое сьвята, што князь скажа.
Князь магутны, асьвячоны,
Скарбы ў князя нязьлічоны;
Аднаго-ж і князь ня можа,
Хоць казаць пра то ня гожа:
Князь ня мае волі—ўлады
Вольнай думцы даць парады!
Думка ходзіць, дзе захоча:
Ад зямлі да зор і сонца
Няма думкам забаронцы.
Думка праўду кажа ў вочы
І вялікім і малому—
Гора будзе тваіму дому!
Сьвежы, іншы вецер вее,
Хоць ён вее ціха.
А хто зло—няпраўду сее,
Той зжыне ліха!

Словы гэтыя, навеяныя апавяданьнямі старога лясьніка аб розных страшэнных падзеях у княжай сям‘і і прароцтвамі аб немінучай расплаце, зрабілі тое, што пан зусім адвярнуўся ад свайго гадунца. І калі той зьвярнуўся да замковага капэльмэйстра з просьбай навучыць яго чытаць кніжкі і ноты, пан Галіга так яму адказаў:

Справа добрая—навука,
Славу, хлеб яна дае...
Але, хлопча, дзе парука,
Што ня згінеш праз яе?
Ты разумен без навукі:
Помніш, князю што сказаў?
Ты-б язык свой прытрымаў—
За такія, браце, штукі
У мех садзяць, каб ты знаў!
Вось затым сама прырода
Вас пускае сьлепакам,
Каб з вас менша была шкода.
Раз мужык—будзь мужыком,
Маеш хлеб—і жуй цішком,
Будзь даволен сваёй дсляй!

Пасьля такога адказу хлопец ужо ня мог аставацца ў замку. Да „волі і прастору“ ірвалася яго душа. А ўторыла ёй і другая душа: душа старога лясьніка — панскага збаўцы, які хоць раз яшчэ перад смерцяй хацеў глянуць на пушчы роднага Палесься.

А тут падышлі і ліхія часіны для панскага замку. Споўнілася панурае прароцтва Сымонкі: князь згінуў ад нейкае выпадковае кулі на паляваньні... І з той час, як і па сьмерці магната ўрачыстыя царкоўныя моды яшчэ раз падчыркнулі няроўнасьць між людзьмі ня толькі на гэтым, але і на „тым“ сьвеце. — Сымонка з дзедам рушыў у дарогу. Рушылі яны ў буру, і на іх вачох пярун скрышыў гордую вежу палацу...

Апошняя частка поэмы—гэта паварот Сымона да старое волі і—да яе! Але горкі быў першы мамэнт спатканьня...

Ганна ў працягу трох гадоў была верна свайму любаму і горка тужыла па ім, ня маючы ад Сымонкі ніякае весткі. З падростка вырасла дзяўчына-красуня. Хлопцы роем хадзілі за ёй. Бацькі націскалі, каб ішла замуж. Але яна была сталая ў сваім каханьні. І вось адзін з хлапцоў, закахаўшыся ў ёй прост да шалу, дайшоў да таго, што сілай хацеў заўладаць ею. І хоць свайго не дапяў, але дзяўчына ад перапуду і ўзварушэньня звар‘яцела.

У няпрытомным стане знаходзе яе Сымон. Але сіла любві і вера ў яшчэ вялікшую моц мастацтва не даюць яму папасьці ў адчай. Гукамі йскрыпкі сваей прамаўляе Сымон да сваей любай, і гукі гэныя будзяць у яе заснуўшую памяць.

І далей гэныя двое маладых ідуць ужо адным шляхам з сваім жыцьці...

Вось зьмест „Сымона Музыкі“. У ім вельмі пасьледавальна і праўдзіва адмаляваў наш поэт перажываньні дзіцяці-мастака, яго творчыя настроі, кшталтаваньне яго душы ў меру росту і пазнаваньня жыцьця. Сымонка — адзін з тых, у кім вольны творчы дух не зламаўся ў барацьбе з жыцьцёвымі нягодамі і не спадлеў, калі ўсё суліла яму такі канец. Нейкай дзіўнай сьвежасьцяй, вялікай моцай духовай і верай у сілу свайго народу веець з гэтага твору Коласа. А аб веліччы творчага пад‘ёму красамоўна гаворыць мастацкая форма твору, нязвычайнае багацьце абразоў, рознароднасьць рытмікі і будовы вершу ў залежнасьці ад зьменнасьці настрояў поэта. Цудоўныя „лірычныя адступленьні“, якімі перасыпана поэма, непараўнальныя па сваей красе і глыбокім настроям апісаньні прыроды—гэта запраўдныя пэрлы нашае поэзіі.

Але... але пераказаць звычайнымі славамі гэнае харáство, якім вызначаецца поэма Коласа,— рэч немагчымая! І мы, знаёмячы нашых чытачоў з новым творам Коласа, абмяжуемся гэтай жменяй уваг і ўражаньня: хай кожны сам прачытае яго і ацэніць.

Вільня, 22.X. 1925.

Ант. Навіна.

Наднёманская канфэрэнцыя.

„Rigos Siwas“ піша, Аляксандровы, прадстаўнік ССРР у Коўне, стараецца даведацца, ці ня згодзіцца Літва прыняць учасьце ў канфэрэнцыі ССРР, Польшчы й Літвы аб сплаве па Нёмне, параходзтве па ім, а таксама аб транзіце чыгункамі. У апошнім выпадку ў канфэрэнцыі можа прыняць учасьце й Латвія.

Кам. Аляксандровы паведаміў, што тых трактатаў, якія заключаны бяз згоды ССРР, Рады ня прызнаюць.

Рады канцэнтруюць войскі на граніцы (?)

„Słowo“ наказуе, што з Менску пішуць, быццам Радавая Улада канцэнтруець войскі на паўночнай граніцы Польшчы і Латвіі.

Навыя манэўры радавага флёту на Балтыцкім моры.

З Рэвля пішуць, што 26/X на ўзьбярэжжы Эстоніі распачаліся новыя манэўры радавага балтыцкага флёту, сярод якога заўважаны мінаносцы.

Замах на Чычэрына.

Савецкая прэса піша, што Чычэрын, будучы заграніцай, атрымаў некалькі пісьмаў з „сьмяротнымі прыгаворамі“ ад процібальшавіцкай эміграцыі. Адзін з замахоўцаў быццам быў арыштаваны паліцыяй у Варшаве.

Зблiжэньне паміж Югаславіяй і ССРР.

Югаславія, якая ца гэтага часу была гняздом расейскай чорнасоценскай эміграцыі, варожай да бальшавікоў, у апошні час зьмяніла сваю тактыку. У найбліжэйшым часе дыплёматы абедзьвюх дзяржаў маюць зьехацца на канфэрэнцыю.

Гэта мае зыйсьціся з прыездам Чычэрына ў Вену, дзе ён будзе мець нараду з прадстаўніком Радаў у Югаславіі.

Рэзультаты выбараў у Клайпэдзе.

Пры выбарах у Клайпэдзкі Сойм (у Літве) немцы атрымалі 58.067 галасоў, Літвіны—2.998 і камуністы—1.326. Такім чынам выбралі 28 немцаў і аднаго літвіна.

Урадавы крызіс у Нямеччыне.

Нямецкія нацыяналісты нездаволены „ўступкамі“ Лютэра і Штрэзэмана ў Лёкарно і ня толькі заявілі, што рашуча адкінуць у парляманьце Лёкарнскія ўмовы, але і адазвалі з габінэту ўсіх 3 сваіх міністраў. Гэткім чынам цэнтра-правы ўрад Лютэра траціць апору ў парляманьце дый наагул перастае істнаваць. Канцлер павінен будзе падацца ў адстаўку, якую, як кажуць, прэзыдэнт прыме, але яму-ж дасьць даручэньне стварыць тымчасова „фаховы“ (непалітычны, непарляманцкі) ўрад. Газэты пішуць, быццам лявіца (і сацыял-дэмакраты) таксама адкіне Лёкарнскія ўмовы, але толькі дзеля таго, каб, зваліўшы габінэт, заапэляваць да апініі ўсяго краю, інакш кажучы, — скарыстаць з выпадку, каб назначыць новыя выбары.

Паводле апошніх вестак, узьнялася думка вырашыць справу прыняцьця Лёкарнскіх умоваў плебісцытам (усенародным галасаваньнем).

Урадавы крызіс у Францыі.

У сувязі з вялізарным абурэньнем усяе Францыі з прычыны згоды міністра фінансаў Кайо на сплату доўгу Амэрыцы—урад падаўся ў адстаўку.

Прэзыдэнт даручыў утварыць новы ўрад таму-ж прэм‘еру Пэнлевэ, які і злажыў габінэт міністраў, але ўжо без Кайо. Фінансы Францыі ўзяў на сябе сам Пэнлевэ.

Грознае палажэньне ў Сірыі.

„Matin“ перадае, што палажэньне ў Сірыі вельмі паважнае. Дамаск эвакуіраваны, друзы атрымалі перавагу.

Дамаск з 18—20 кастрычніка быў арэнаю вельмі паважных здарэньняў. Пад уплывам агітацыі й распаўсюджаваньня чутак, што падходзяць паўстаўшыя друзы, жыхары места разам з паўстанцамі напалі на францускіх салдат, якіх каля ста забілі.

Французы выслалі туды танкі й браніраваныя аўтамабілі; паўстанцы ўмацаваліся за барыкадамі. Тады французы пачалі абстрэл усяго места, не шкадуючы ні старых, ні малых...

Многія будынкі зруйнованы, на вуліцах валяюцца трупы. Каля 2.000 чал. згінула пад разваліўшыміся будынкамі.

Паўстанцы згуртаваліся каля Дамаску, й трэба спадзявацца новых боек.

З Ерузаліму пішуць, што арабскі выканаўчы камітэт зьвярнуўся з адозвай да ўсяго арабскага сьвету з заклікам аб матар‘яльнай дапамозе сірыйскаму жыхарству. Камітэт адначасна выражае пратэст проці гаспадараваньня Французаў у Сірыі.

Францускія страты ў Марокко і Сірыі.

Пэнлевэ абвясьціў, што да 15./X. 1925 г. французы ў Марокко страцілі: 2176 забітых і 5306 раненых. Кошты вайны дайшлі да 950 мільёнаў франкаў.

У Сірыі—забітых 624, чал. грошай выдана 197 мільёнаў.

Аружны напад Грэцыі на Баўгарыю.

Не пасьпеў закончыцца ў Лёкарно чарговы этап „пацыфікацыі Эўропы“, як у другім канцы тэй-жа быццам ужо „мірнай Эўропы“ ізноў выбухнуў чарговы ваенны пажар.

Мы ўжо пісалі, што „безработныя“ грэцкія манархісты нарэшце дарваліся да „працы“... — „Міравы“ Трактат, зроблены ў Вэрсалі, наперад прыгатаваў ім зусім адпаведную ахвяру—у асобе разброенай і абдзертай да ніткі суседняй Баўгарыі. Разброеная, акружаная з усіх бакоў старымі заклятымі ворагамі, згвалчаная тэрорам паразітнага ўраду Баўгарыя зусім ня мае сіл для абароны. І вось, сьвет стаўся сьведкай найагіднейшага абразу: 2 ці 3 дывізыі грэцкіх войскаў пяхоты і артылерыі, з усімі прыладамі сучаснай ваеннай тэхнікі, увайшлі сабе, як быццам гуляючы, на тэрыторыю Баўгарыі, занялі „фронт“ і пачалі біць насяленьне, рэзаць, страляць з гарматаў, паліць вёскі і месты „ворага“, якога няма,—бо баўгарскія вайсковыя часьці, якія былі на граніцы, адходзяць бяз бою перад непараўнана пераважаючым праціўнікам.

Баўгарыя толькі зьвярнулася да Лігі Народаў з мальбой аб абароне. Праўда, „вялікія“, што кіруюць Лігай, каб уратаваць яе ад аканчальнай кампрамітацыі, шпарка ўзяліся ратаваць Баўгарыю. Брыян экстрана склікаў у Парыж Раду Лігі, якая патрэбавала ад Грэцыі вываду войск з Баўгарыі.

Войскі то выйшлі, але пакінулі па сабе—поўную руіну, спаленыя вёскі і трупы пазабіваных жанок і дзяцей...

Узнаўленьне хатняй вайны ў Кітаі.

У Кітаі, трэба думаць, разыгрываецца апошні акт вялікай барацьбы народу за вызваленьне — як з пад улады „сваіх“ чорных генаралаў, таксама і з нявол ў чужынцаў.

Цяпер рашучая барацьба ўзгарэлася між генералам Ву-Пэй-Фу, які стаіць на чале народнай вызваленчай арміі, падтрымліванай Радавым урадам, і—дыктатарам Манчжурыі Чан-Тсо-Лінам, які апіраецца на Японіі і Англіі. Манчжурскі дыктатар мае добра абучаную і прыладжаную армію, але на баку Ву-Пэй-Фу агромная большасьць правінцыяў (18 проці 4), і армія яго значна большая, ня кажучы ўжо аб ахопліваючым яе вызваленчым духу.

Дагэтуль народная армія ўсюды пабівае англа-японскіх наймітаў Чан-Тсо-Ліна. Каля Нанкіна ўзяты ў палон 7.000 жаўнераў мукдэнскай арміі. Вялікія месты: Шанхай, Сучаў, Вузіх, Чынкіян і Нанкін заняты арміяй Ву-Пэй-Фу.

Каб прыдаць сабе больш „аўтарытэту“, Чан-Тсо-Лін абвясьціў сябе імпэратарам усяго Кітаю. Радавая прэса слушна піша, што гэта, таксама як і падтрыманьне з боку Англіі, толькі прысьпешыць яго аканчальнае паражэньне.

Японія не на жарты зьлякалася магчымага паражэньня свайго найбліжэйшага „суседа“ і прыяцеля, якому яна зрабіла яго армію. Экстрэна была выслана ў Шанхай і Вэй-Хай-Вэй дадаткавая японская эскадра.

Што справа Чан-Тсо-Ліна—прапаўшая, найляпей сьведчаць ня толькі паражэньні, але і пачаўшыяся ўжо „здрады“ ў яго арміі і флёце—навет сярод вышэйшых каманадзіраў.

Палажэньне ў Эгіпце.

Нацыяналісты ў Каіры вядуць моцную агітацыю проці Англіі. Адзін з лідэраў нацыяналістаў заявіў, што згоды паміж Эгіптам і Англіяй ня будзе датуль, пакуль апошні англійскі жаўнер ня выйдзе з Эгіпту.

У часе рэлігійных сьвятаў у Тантах дайшло да аружнай сутычкі. 54 чал. забіты, 43 цяжка ранены.

ХРОНІКА.

Суды над беларусамі. 22/X у апэляцыйным судзе разглядалася справа грам. Сегэня Адольфа, якога акружны суд засудзіў на вечную катаргу за нібы „дзяржаўную здраду“ ў 1918 годзе, у Лідзкім пав., калі там ня было ніякое ўлады ані войска, ды ня былі ўстаноўлены падставы польскага падданства.

Баранілі яго адвакаты Міцкевіч, Нэйман, Чэрніхаў і Сьмароўскі (з Варшавы).

На судзе справа Сегэня была адложана, каб выклікаць 12 яго сьведкаў.

23/X у акружным судзе разглядалася справа 13 беларускіх вучняў і сэмінарыстаў, якім закідалі належнасьць да беларускай арганізацыі, што імкнулася да стварэньня Незалежнай Беларусі.

На суд зьявіліся толькі 5 нялетніх вучняў,—рэшта ўцякла ў Радавую Беларусь. Двох з падсудных: Арлянкевіча й Гардзея апраўдалі. Каралёнка, які прасядзеў 2 гады і паўтара месяца, засудзілі на 1 год крэпасьці з залічэньнем дасудовай адседкі; Нарушэвіча засудзілі на 1 год вастрогу, залічыўшы 5 месяцаў дасудовае адседкі; Чарняўскага—таксама на 1 год турмы, залічыўшы 7 месяцаў.

Бараніў іх адвакат Міцкевіч.

Забарона. Выдаваная ў Рызе беларуская газэта „Голас Беларуса“ ў значным ліку прыходзіла ў Заходнюю Беларусь, паведамляючы аб жыцьці беларусаў пад Латвіяй. Нядаўна польскі ўрад забараніў пошце дастаўляць сюды гэту газету.

Другое выданьне Беларускага Адрыўнога Календара на 1926 г. З прычыны таго, што камісар ураду на м. Вільню, п. Вімбор, сканфіскаваў толькі-што выпушчаны Беларускі Адрыўны Календар на 1926 г. за зьмяшчэньне ў ім адрыўкаў вершаў, **дапушчаных расейскай і нават польскай цэнзурай**, ды г. п.,—выдаўцы рыхтуюцца выпусьціць календар у другім выданьні, выкінуўшы „кра-

З Палесься.

„Чы напысав ти уже до „Газеты Полиской“ кореспонденцыю з жиццявтвоих гмины, альбо вси? Що напышешь буде надроковане, чытаць то будуць сотни людей, которы познають през гэт жицце Полессія. Пышы иж, присылай кореспонденцыю“.

Гэтак рэдакцыя „Газэты Палескай“, („Gazeta Poleska“), выдаванай Пінскім павятовым соймікам, зварачаецца ў № 7 да сваіх чытачоў. Газэта друкуецца ў польскай мове, а сваею мэтай мела абслужваць жыхароў Палесься (Піншчыны). Дык выходзіла, што „нашым салам па нашай скуры....“, бо на Палесьсі палякоў (апроч абшарнікаў, асаднікаў ды "ўжэнднікаў“) трэба пашукаць і ў дзень з вагнём. І вось, рэдактар (з асаднікаў) зьмілаваўся—пачаў некаторыя рэчы ў сваёй газэце пісаць, як ён кажа, „папалеску“, а не пабеларуску, бо паляшукі „pochodzą od Derewlan, a Białorusini od Krywiczan“.

Але пакінем продкаў Палесься ў спакою, бо захочуць абазвацца і Дрыгвічы з Радзімічамі *), а паглядзімо, як піша і пэратлумачвае з польскага на „палескі“ гэта газэта.

Цэрква праваслауна у Польщы.

Цэрква праваслауна колись **разделлася** на дві часкі, одна була од вікау подвладна патріарху Цареграда, а друга мытрополиту з Масквы.

Церква праваслауна у Польщы по смэрты кіяускага мытрополита Сыльвестра Коссова (р. 1657) попала под владу Масквы.

Нарады тепэрешных стасунков нэпрізнания віры христіянской Саветамі цэрква праваслауна у Польщы була у хлопотливом положении. У року 1922 сабор праваслауных архыреяу (Мэтраполита Егор, архырей Дэныс і Александэр) **ухвалыу** порваты стясункі з Масквою і запроводыты у Польщы аутокэфалию цэрквы праваслауной. Дня 13 лыстопада 1924 року патрыарх Цареградски Рыгор дау асобны урочысты „томос“ пысьмо прызнания самостійносьци церквы православной у Польщы, особліва дэлегация „Пханару“ мэтрополыты. Германз Сардес і Иаким з Халкедоніи і сэкретар Сабору Цареградскаво Констаитынидэс прівезлы до Варшавы пысьмо і далы мытрополыту Дэнису голові праваслауной цэрквы у Польщы.

На урочыстосьць оддання того пысма зіхалыся тож: архырей Виленскы і Лидскы Федос, архырей Полісся Алксандэр, гродэнскы і новагрудскы Алексій, архырей кременецкій Сымон, архырей Антон і архымандрыта игумен Почаеускай Лауры.

Кредыты на мелорацию.

В выду потребы поправення нашых варштатов господарчых и увеличення силы господарования и для усиления продукции рослиносці, Урад провев через сейм и сенат уставу з дня 22 липца 1925 року о панствовами фундушу кредыту на мелорацію рольнию (Дз. Уст. № 88 поз. 609).

В цели выконания гэтай уставы оглошены два роспоряженя и адно абвещание, которое всказуе варунки, на яких Панствовы Банк Рольны будэ даваты пожычки меліоротывны з гэтого фундушу.

Пользоватыся пожичками могуть увси, которы корыстающь з роли и могуць даты повную гарантыю выплаты, першенство еднако маюць до отрымания пожычок спулки водяныи, а засим по колейци могуць отбырать пожычки гмины, мешканьцы весок громадамы и на решты инны, але и для тих першенство буде даватысь дробным господарям рольним, хуторов, альбо тым що маюць идты на хуторы, огискам культуры рольный, школам и т. п.

Пожычки опроцентованы по 5 оц ста на рок, могуць быць даваны на дренование орошение осушание грунтов и на мелорацию торфовиск, на час од 6 до 9 годов, и в тых обоснованных выпадках час на яки даецца пожычка можа протянутыся до 12 годов.

Подания о выданию позычок з Панствоваго фундушу кредыту на мелиорацию рольне налэжы складаты Панствовому Банку Рольниму.

Справой гэтого повинна заинтэресоватыся наши гмины и спульнельни рольничо-гандловых.

Хіба кожнаму граматнаму ня трэба пералічваць, колькі тут ёсьць абмылак. Без кароткага у (якое пішацца ў) ніяк не магчыма абыйсьціся ў пісьме пабеларуску, ці „пополески“. А колькі тут „палескіх выразаў“ з маскоўскага на Варшаўскі, ці, наадварот, з Варшаўскага на Маскоўскі лад, як „разделялася“ (маскоўск.) „ухвалау“ (польскі) „В цели выконания“ (польскі выраз на маскоўскі лад) і шмат іншых.

Або яшчэ на 6 стр.: „Справой гэтого повінна заинтэресоватыся наши гмины и спульдельни рольничо-гандловых“,—„вось прыклад, як ня трэба пісаць“, напэўна сказаў-бы так сваім вучаніцам рэдактар Раман Гарашкевіч (бо ён-жа ёсьць і вучыцелем у прыватнай гімназіі ў Пінску).

Але, адкінуўшы граматыку з сінтаксісам, пане рэдактар з настаўнікаў (ці можа наадварот, ня ведаю добра), трэба прызнацца, што ўсе беларусы, ці паходзяць яны з крывічоў, ці дрыгвічоў, гавораць аднэю моваю беларускаю, і тое, што ў некаторых вёсках на Палесьсі можна пачуць „шчо“ (а ня „што“), „будэ“ (а ня „будзе“), як уплыў украінскай мовы, хіба не стаіць на перашкодзе, каб пісаць **граматна** пабеларуску, ці — як пан кажа— „паполеску“. Заклікаю, пішэце як найбольш „папалеску“ і далей, але толькі заглянеце ў беларускі правапіс.

Пінчук.

*) З легкае рукі п. Ластоўскага, які, сядзючы у Коўне, займаецца перахрышчываньнем беларусаў на крывічоў!—*Рэд.*

мольныя", з пункту гледжаньня віленскае адміністрацыі, рэчы. Гэтак календар ўсё-ткі выйдзе!

У Праваслаўнай Сэмінарыі. Сярод новага складу вучыцялёў „Праваслаўнай Гімназіі" пры Сэмінарыі адзін збірае „ляўры" ў „начальства" п. Іван Тэодоровіч, былы гадунец Віленскае Духоўнае Праваслаўнае Сэмінарыі, а цяпер клясовы кіраўнік VI клясы „Праваслаўнай Гімназіі". Так, як нас паведамляюць, ён загадаў вучням гэтае клясы, каб перад пачаткам навукі замест малітвы „Цару Нябесны"—чыталі... „Pater Noster"!

Суботнік у Віленскай Беларускай Гімназіі. Замест суботы — ў нядзелю 1-га лістапада с. г., украінцамі, вучнямі праваслаўнай духоўнай сэмінарыі, разам з вучнямі беларускай гімназіі быў зладжаны чарговы „суботнік". Ставілі ўкраінскую п'есу „Невольнік" ў 5 актах. Відаць праца ў падгатоўцы і здольнасьці вучняў, бо п'еса адыграна на рэдкасьць добра. Пасьля п'есы на сцэне досыць прыгожа былі выпаўнены украінскія нацыянальныя скокі.

Потым жа беларускія, літоўскія і ўкраінскія скокі на салі паказалі, наколькі маладзь гэтых нацый прыязна ў адносінах паміж сабой.

Трэба адзначыць прыклады лад і парадак у часе „суботніка", дзякуючы таму, што доступ для „вуліцы" быў абсалютна зачынены.

Пэнсіі ўрадоўцам не даплацілі. „Słowo" наказуе, што ў суботу, 31 кастрычніка, у Вільні працаўнікі „Izby Skarbowej" атрымалі толькі 75% месячнае пэнсіі, а вучыцялі урадавых школ (ведама, апрача працаўнікоў куратарыюму!) — яшчэ менш, бо... 70%.

З жыцьця Горадні.

✕ **Вобыскі ў Горадні.** 14 кастр. раніцай быў зроблены паліцыяй вобыск у беларускім дзіцячым прытулку, у вучыцельскі прытулку Пісарэвічанкі і ў жыльцоў прытулкавага будынку грамадзян Лукашыка (старшыня Белар. Дабрач. Таварыства), Амяльянчыка, Карпінскага, Шаха, Ісаева, а таксама ў манаха а. Мітрафана, пратадзіякана а. Юрыя і а. Ціхана.

Пры вобыску нічога не знайшлі.

✕ **Вобыскі ў жыдоўскіх сынагогах.** У ноч з 16 на 17 кастрычніка паліцыяй быў зроблены вобыск у жыдоўскіх сынагогах на Форштаце й у мястовай „Харальнай сынагозе".

Пры вобыску нічога ня знойдзена.

✕ **Арышты вучняў.** 19 кастрычніка ў 5 гадз. арыштавалі 28 чалавек вучняў з жыдоўскай духоўнай сэмінарыі, якая знаходзіцца на школьным двары „Кібуц".

24 вучняў праз нейкі час звольнілі, а 4 былі звольнены 20. X, за якіх паручыўся сэкратар жыдоўскай гміны ў Горадні, гр. Шульхес.

✕ **Арышты ў Жыдамлянскай гміне.** У вёсцы Жыдомля 28. IX 1925 г. паліцыяй быў зроблены вобыск і арыштаваны: Палудзень Уладзімер, Гнідко Янук, Анцулевіч Аляксей, Будзун Мікалай, Кучанюк Васіль і Семяняка Хведар, якіх паліцыя адаслала на пастарунак у вёску Казловічы, Верцяліпскай гм., дзе вельмі білі, аб чым заявілі прысутныя пры біцьці, якіх потым звольнілі. У вёсцы Абухава, Жыдам. гм., арыштаваны гр. Панасэвіч. У вёсцы Завадзічы, арыштаваныя Апалайко Янук, Карэла Васіль, Лыгоўскі Нікіфар. У вёсцы Машталеры арыштаваны Бабковіч Сьцяпан.

Усе арыштаваныя перавезены ў Горадню й пасаджаны ў вастрог.

Арыштавана ў Горадні і ў павеце ўсяго 112 чал. Пакуль іх пасадзілі ў вастрог у Горадні, дык усе знаходзіліся ў „ужэндзе сьледчым" па 7—14 дзён, дзе рабілі „грунтоўнае баданьне".

Абвінавачаным закідаюць прыналежнасьць да камуністычнай партыі Заходняй Беларусі й імкненьне да адарваньня Заходняй Беларусі, каб прылучыць яе да Радавай часткі.

✕ **Рэдукцыя на тытуновай фабрыцы.** На дзяржаўнай тытуновай фабрыцы ў Горадні працуе 1600 чал., з якіх 1000 чал. працуе ад 7 гадз. да 3 гадз. папал., а 600 чал. працуе ад 4 да 10 гад. вечара.

Вось дырэкцыя тытуновай фабрыкі абвесьціла рэдукцыю рабочых, дзеля чаго другая зьмена рабочых 600 чал., працуе да 29 кастрычніка с. г., а з першай зьмены пакуль-што намечана 150 чал.

Усім гэтым рабочым, лікам 750 чал., абвешчана аб звальненьні іх з 29 кастрычніка с. г.

Дык вось табе манаполь і паляпшэньне жыцьця рабочага чалавека!

Пасьля звальненьня йдзі, хоць куды хочаш, бо і так у Горадні безрабоцьце, ды яшчэ дадатак „750".

✕ **5-ыя ўгодкі сьмерці жыдоўскага поэта Льва Найдуса.** 28 кастрычніка былі 5-ыя ўгодкі сьмерці жыдоўскага поэта ў Горадні, Льва Найдуса.

На магіле поэта пастаўлены помнік і сказана некалькі прамоваў.

У той самы дзень адбыўся акадэмічны вечар ў Гарадзкім тэатры. Ад імя беларускага грамадзянства сказаў прывітаньне грам. М. Якімовіч.

Альфа.

Карэспандэнцыі.

Паход княжацкае ардынацыі ў Давід-Гарадку проці альшанцаў.

(Давід-Гарадок).

Магутны дом князя Р. даўно коса глядзеў на вазёры, каторымі па дакумэнтам, як уласнасьцяй, больш як 80 гадоў карыстаюцца альшанцы. Доўга і гучна гаманілі княжацкія васалы з уласьнікамі вазёр,—абяцалі даць навет 4 дзесяціны зямлі за 1 дзесяціну вады, але альшанскі паўнамоцнік, вельмі разумна, хацеў 30 дзесяцін, кажучы: „Вада—цякучае пакрывала, пад якім ляжыць золата. Яго-ж мы цягнем, цягнем, ды выцягаць ня можам".

Пабачыўшы, што дакумэнты, па „шчучьяму вяленьню" не зьмяняюцца і што мірныя перагаворы ня прыводзяць да згоды з сялянамі, княжы дом выслаў уваружаны атрад на здабыцьцё гэтых вазёр.

Неяк у добры сонечны дзень альшанскія рыбакі пабачылі на рацэ тры лодкі, напоўненыя снасьцёй ды людзямі.

Армія памалу прыбліжалася. Наперадзе ехаў памоцнік лясьнічага Р. з дубальтоўкай, з ім былы балаховец Г. з ружжом, лясьнікі, аб'езчыкі, карэспандэнты, цікавыя абоз і г. д.

Бляшкі на шапках пад сонцам сьвяціліся, абадкі блішчэлі ды пераліваліся рознымі калёрамі. Прадстаўнікі княжацкае ўлады з мінаю Марса паглядалі на рыбакоў.

Пад'яжджаючы пад бераг, пан Г. на вачах усіх людзей набіў стрэльбу (знайце, альшанцы, з кім маеце справу!).

— „А што, паночкі, будзеце рабіць"?—пытаецца наш чалавек.

— Рыбу ў сваіх вазёрах лавіць!

„— Як у сваіх? То-ж вазёры нашыя! 80 гадоў ловім, дакумэнты маем і...".

— Што там дакумэнты! Хто пасьмее перашкодзіць мне? Хачу і лаўлю! Закідвай, хлопцы! —

„— Але-ж мы не пазваляем! Калі князь думае, што вазёры яго, няхай падае ў суд, няхай законам атрымлівае іх, а ня сілаю наезднікаў, наймітаў".

— Не пазваляеце! Законам!.. Я вам пакажу закон! Закідай, хлопцы!

Выехаў атрад на сярэдзіну, а рабочыя ня хочуць закідаць; адна лодка з карэспандэнтамі і цікавымі сафсім уцякла. Але Г., паказваючы сваю сьмеласьць проці закону, патрос ружжом, схапіў невад, ды з крыкам: „Ва імя Давід-Гарадзкае ардынацыі!"—закінуў яго ў ваду.

—„Ва імя закону, мы, на сваёй уласнасьці, забараняем вам рабіць самаўпраўства!" — сказалі альшанцы.

Няведама, чаго зьлякаліся паны: ці нашага голасу, ці слоў,—але, выцягнуўшы невад, паехалі, абяцаўшы расквіталіца з альшанцамі. Што гэта будуць за квіты і якія яшчэ паходы прыдумаюць, —ведае адна „вялікая ды разумная" ардынацыя.

От-як скончылася першае спатканьне восеньню сёлетняга году, у якім толькі простыя рабочыя ды мужыкі зразумелі, што ня час і ня месца цяпер успамінаць паходы з XVII сталецьця.

Гісторыограф.

Да чаго-ж мы дажыліся?

(З Пружаншчыны).

У нашай вёсцы Сошыцы, гм. Селецкай, у сакавіку гэт. году ў адной удавы (Кабаніхі—як яе там завуць) захварэла нет ведама чым яе кабыла. Уся яна пакрылася страшэннымі ранамі. Людзі парадзілі ёй зьвярнуцца да вэтэрынара ў Бярозу-Картузкую. Баба тэтак і зрабіла.

Паехала да Бярозы-Картузкай і паказала вэтэрынару. Той паглядзеў, даў нейкага зельля й на запытаньне кабеты, ці ня можа гэная хвароба перайсьці і на другія коні, сказаў, што не. Цераз некалькі дзён з кабылаю стала горш, баба йзноў да вэтэрынара, а той кажа: „Дай дзесяць злотых, то я яе застрэлю (!!!). Дык, ведама-ж, баба з тым і вярнулася дахаты, а цераз некалькі дзён кабыла здохла.

Прайшло некалькі месяцаў. У вёсцы Сашыне рантам захварэла некалькі коней на тую-ж самую хваробу. Заварушыліся людзі. Пайшлі заяўляць войту, паліцыі, а тыя... сьмяюцца. Прыйшлі дахаты і ня ведаюць, што рабіць. Чакаюць. Аж чакаць прыйшлося ня доўга. То ў аднаго, то ў другога пачалі хварэць коні, і каля Пакровы іх стала аж 20. Перапалохаліся ўжо ўся вёска, сабраліся грамадзяне і парашылі ехаць да таго-ж вэтэрынара ў Бярозу-Картузкую. Прывязлі яго ў вёску, сабралі ўсе коні, сталі яму падводзіць паказваць, а ён пытаецца ў кожнага: Twoja chora? а twoja?—„А хто-ж яе ведае паглядзеце"... — пераглянуліся жыхары. Ну, перагледзеў і папоў.

Ізноў праходзяць дні за днямі, аж нарэшце аднаго вечара прыбілі ў абодвых канцох вёскі на стаўпох дошчачкі з напісам: „We wsi zaraźliwa choroba koni, wjazd i wyjazd wzbroniony"...

От, чаго дачакаліся! Цяпер ужо няма як і жыта да млына завязьці змалоць, хоць сядзі ды зярняты грызі. Ну, а спытаецеся: што з конямі зрабілі? О, гэта-ж найгорш, што з хворымі конямі нічога ня робяць і нічым не гарантуюць ад іх здоровых, каторых яшчэ дзьве часткі блізка будзець у вёсцы.

Некалькі дзён назад (X—26) прыехаў з м. Пружаны вэтэрынар і зноў глядзеў коні. Хворых ужо 27. Гэты сказаў, што будзе лячыць, напісаў рацэпты на зельле ў аптэку і паехаў.

27 га г. м. грамадзяне вёскі Сошыцы выбралі аднаго чалавека, каб ішоў да аптэкі купіць гэтага зельля лячыць коні. Аптэку ўжо адчынілі ў м. Сяльцу (дагэтуль яе тут ня было), дык туды і скіраваўся наш чалавек. Зайшоў, пытаецца: ці многа будзе каштаваць зельле, а аптэкар кажа: „115 злотых". Пачухаў за вухам наш чалавек і падумаў: „няўжо-ж гэтак усюды? пайду да Бярозы"—і пайшоў да Бярозы-Картускай, да якое ад нас 10 кіл. Там яму засыпавалі **за гэнае самае зельля 23 злоты!**

В. Тоска.

ПАВАЖАНЫЯ ГРАМАДЗЯНЕ ПАДПІШЧЫКІ!

Як найхутчэй пасьпяшыце з прысылкай грошы за газэту. Існаваньне ея залежыць ад Вас. Хто ўдашле доўг, а таксама і падпіску да новага году, той атрымае кніжку Янкі Пачопкі „ГАРОДНІЦТВА". „Як трэба гаспадарыць на гародзе, каб мець добрае варыва".

Адміністрацыя.

Юрыдычныя парады.

Падпішчыку № 684.

Запытаньне: Па сьмерці бацькоў засталася двух сыноў і дзьве дачкі, з якіх старшы і малодшая у С.С.С.Р. Малодшы пасьля жаніцьбы памёр. Засталася яго жонка з дзецем, якая прыняла прымака. Хацела бы ведаць, ці маю я права адсудзіць часьць старэйшага брата і ці маю права быць апякункаю над застаўшымся дзецем малодшага брата? Брат памёр у 1919 годзе.

Адказ: Пакуль няма даказацельства, што старшы брат памёр, даходзіць яго часьці ня можна; з апекай трэба быць астарожным і лепей яе не вызначаць.

Падпішчыку № 2120.

Запытаньне: Па вайне брат мой прыехаў дахаты ў 1918 г., а я ў 1923 г. У 1919 г., пры жыцьці яшчэ бацькоў, згарэла ўся будова. Старанньнем бацькоў будова гэтая была пабудавана ізноў. Па сьмерці бацькі ў 1922 г. засталося: конь і 2 каровы. За праданую карову брат купіў жарабя. Матка яшчэ жыве. Цяпер-жа як пачалі дзяліцца, брат мой не дапускае мяне да адзінакавай з ім часьці. Ці маю я права праз суд трэбаваць роўнай часьці з братам?

Адказ: Маеце права на роўную часьць з братам да ўсяго, што было на гаспадарцы ў дзень сьмерці бацькі.

І. Г. ў Гарадзеншчыне.

Запытаньне: Якую мае вартасьць вэксэль з 1914 г. на 500 рублёў, без гаваркі золата ці серабро пазычалася. Пры гэтым таго, хто пазычаў грошы, няма—памёр; застаўся яго наследнік—унук. Ці могуць з яго узыскаць і скольki?

Адказ: На ўсе патрэбныя для адказу ведамасьці падалі, але, як з усяго відаць, нічога ня варт.

Падпішчыку № 1858.

Пытаньне: Сэрвітутам мы карысталіся да 1870 году. Але потым пан абшарнік грамадзян ашукаў, якія ў лічбе адзінаццаці чалавек падпісаліся, паставіўшы крыжыкі, як ня пісьменныя, аб тым, што скаціны больш на сэрвітутнае пастбішча не пагоняць. Цяпер у нас ёсьць 40 гаспадароў. Ці можам мы вярнуць свой сэрвітут?

Адказ: Калі вёска ня пользавалася сэрвітутам больш 10 гадоў, то вярнуць цяпер яго ня можна.

Паштовая скрынка.

Падпішчыку № 1233.

Рэдакцыя мае два адрасы ўкраінскіх пчалярскіх часопісяў:

1) Подкарпатске пчолярство" Czechosłowacja, Użhorod; Rakośz—20.

2) „Українське пасічництво" Lwów; ul. Blacharska № 9.

Падпішчыку № 1570.

На вашае запытаньне, як папаў ваш адрас ў рэд. газэты „Грамадскі Голас", нам няведама, запытайцеся аб гэтым у рэд. „Грамадскага Голаса".

Падпішчыку № 2151.

Утрыманьне дохтара залежыць ад гміннай рады; спытайцеся ў радзе, на якіх варунках яна згадзілася, акрамя таго, зьвярніцеся ў аддзел здравааханеньня пры сваём павеце.

Што-ж датычыць другога пытаньня, рэд. паінфармаваць ня можа, зьвярніцеся да консула С. С. С. Р. ў Варшаве.

Рэдактар-Выдавец: Ул. Варавва.

Друкарня Н. Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.